

Šolsko obzorje.

Iz Ljutoméra na Štajarskem. Prepričan sem, dragi „Tovars“, da bode tvojim čitateljem všeč, ako sporočam nekoliko o ljudski šoli svojega novega bivališča. Tù je 4.razredna šola. Učni jezik je slovenski, kajti šolska mladina zmožna je skoraj brez izjemka le tega jezika. Nemščina pa se podučuje v 2. razredu 4 ure, v 3. razredu po 5 ur in v 4. razredu po 6 ur na teden. Knjige pa rabimo sledeče: I. razr.: Slovenski (čisto slov.) abecednik, Pervo računico dr. Močnikovo; II. razr.: Slovensko berilo in slovnico, Pervo nemško slovnico, Drugo računico dr. Močnikovo; III. razr.: Drugo berilo, Praprotnikovo slovnico, Praprotnikovo spisje, Drugo nemško slovnico, Računico za slovenske šole; IV. razr.: Enako kakor v 3. razr., samo da je namesto „Druge“ Tretja nemška slovnica, pri kateri se rabi „Mali nemško-slovenski besednjak“, kakoršnega pri Tretji nemški slovnici ni, kakor je pri „Pervi“ i „Drugi“. Za šolo vgodnih otrok je tù do 600; toda vsi ne morejo hoditi v šolo zavoljo daljave, in vsi bi tudi ne imeli dovolj prostora v šolskih izbah, ki so pretesne. Zarad tega se tù na to dela, da bi se šola razširila na več razredov. V ta namen nameravajo tù obstoječi eni razred realke spremeniti v 5. razred ljudske šole, kamor bode več otrok hoditi moralo, kakor v 1. realko. Šolsko poslopje je srednje, to je, dovolj čedno, toda premajhino. Z učnimi pomočki smo do sedaj še malo preskerbljeni. Napravili smo pa prošnjo na krajni in okrajni šolski svet, da se nakupijo vsaj tista učna sredstva, ktera mora poleg obstoječih ukazov vsaka šola imeti. Mladina je v teh krajih dobroserčna i dovolj dobre glave. Slovenski jezik govore deca prav čisto; vsled tega čitajo prav gladko i razločno. Tukaj ima slovensko ljudstvo mnogo lepih izrazov, ki niso nikjer v navadi, i se tudi poredkoma v književnem našem jeziku nahajajo. Da je tukajšnja šola gledé jezika osnovana na narodni podlagi, izvira od tod, ker sta krajni in okrajni šolski svet ljutomerski narodna po svoji večini, in torej zahtevata, da je šola tako vravnana, da koristi ljudstvu, kteremu je namenjena. A ni povsod tako na slovenskem Štirskem. Le malo (menda le 5) okrajnih šolskih svetov je, da bi bili sestavljeni iz narodnih slovenskih mož. V mestih in večih tergih so pa tudi krajni šolski sveti še vedno tega mnenja, da je šolam le ta namen, da se otrok navadi nemški, i zabi gerdo „vindišo špraho“, kakor še reko štajerski Nemci. Kjer so torej taka šolska sve-tovalstva, ne ozira se v šoli na dobro izučenje materinega jezika ali na druge koristne znanosti; tudi učitelj mora pod takim nadzorništvom učiti zoper svoje prepričanje, ktero poslednje mora še večkrat zatajiti. Tako je še na mnogih krajih na slov. Štirskem z učitelji in s šolami. Kedar se bode na Štirskem šolnina odpravila — kar se bode zgodilo, ako presvili cesar dotično postavo poterdijo — imenoval bode deželni šolski svet graški učitelje, i poslednji ne bodo potem več tako odvisni od teh mnogokrat nevednih i naši narodnosti protivnih ljudi. Od deželnega šolskega sveta pa se pričakuje, da bode pravičen slovenskim šolam i slov. učiteljem. Od ljubljanskih učiteljev sem pričakoval, da bodo 15. novembra napravili v spomin dvestoletnice slav-nega slovanskega pedagoga Komenskega primerno slovesnost; a motil sem se v svoji nadi.* V Ljubljani je do 15 ljudskih učiteljev, 5 glavnih uč-

*) Odbor uč. društva je želel, da bi se za ta spomin napravila primerna sveča-nost, a okoliščine niso bile temu vgodne. Obhajal se je tedaj ta spomin le v družbici kakih 15 učiteljev in šolskih prijateljev. Vredn.

teljev i mnogo slovenskih profesorjev. Združeni morete mnogo storiti za povzdigo slovenskega šolstva, na čast sebi i vsemu slovenskemu učitelstvu. Torej le na delo!

Iz Tominskega. Ker je prinesel „Uč. Tovarš“ v svojih zadnjih listih sklepe kranjskih učiteljev o „učnih-načertih“, bodi mi dovoljeno priobčiti tudi to, kar je o istem predmetu sklenil okrajni učiteljski zbor v Tominu že 3. avgusta t. l.

1. Četertek se je odločil za počitek ter oprostil šole, kakor je bilo v navadi do sedaj. Sodil je namreč zbor, da je treba učiteljem enega prostega dneva v tednu za dohajanje k okrajnim in krajnim učiteljskim zborom ter k sejam okrajnega in krajnih šolskih svetovalstev.

2. Čas ostalih pet delavnikov se je za učenje odločil in tako-le razdelil: a) V enorazredni, nerazdeljeni šoli naj se podučuje po 4 ure na dan = 20 ur na teden; b) V enorazredni, razdeljeni šoli, ktera ima obilno čez 50 otrok, naj se podučuje: aa) v nižem razdelku, kjer so mali, po 2 uri na dan (le popoldne) = 10 ur na teden; bb) v višem razdelku, kjer so večji, po 3 ure na dan (le predpoldne) = 15 ur na teden; c) V dvorazredni šoli (z dvema učiteljema) in sicer: aa) v prvem razredu naj se podučuje po 4 ure na dan (2 pred- in 2 popoldne) = 20 ur na teden; bb) v drugem razredu po 5 ur na dan (3 pred- in 2 popoldne) = 25 ur na teden.

3. Za veroznanstvo se je odločilo: v šoli pod a) 2 uri na teden, ostalih 18 za druge predmete; v šoli pod b) aa) 2 uri na teden, ostalih 8 za druge predmete; v šoli pod b) bb) 2 uri na teden, ostalih 13 za druge predmete; v šoli pod c) aa) 2 uri na teden ostalih 18 za druge predmete; v šoli pod c) bb) 3 ure (edno več kot v prejšnjih) na teden, ostalih 22 za druge predmete.

Do sedaj je bilo veroznanstvu po manj ur na teden odločenih v našem okraju, sedaj pa bo treba tudi v tem nauku, kakor v drugih, razširiti okrožje. Naprej!

4. Zastran nedeljske šole se je učiteljski zbor živahno razgovarjal ter sklenil: Naj se po §. 21 deželne postave od 6. maja 1870 zapové, da bodo vsi tisti otroci, ki s posebno prizadevnostjo tirjativam vsakdanje ljudske šole do 12 leta svoje starosti zadosté, ostali 2 leti samo v nedeljsko šolo hodili. Tako bi bila nedeljska šola nekako počastilo za pridne učence in nekaj naméstek viših razredov; kjer so le edno- ali dvorazredne šole. Tako naredbo dovoljuje tudi važni §. 13 ministerskega razpisa od 20. avg. 1870.

Iz Novega mesta. Tù smo 9. min. m. učitelji tega šolskega okraja imeli zbor. Razun treh smo se snideli vsi, in tudi učiteljica novomeske dekliške šole. Zbor je vodil g. nadzornik, pričemši s primernim uvodnim govorom. Vis. č. g. prošt, ud okr. šolsk. sveta, so namestovali okr. glavarja. Med drugimi vprašanji, ktere smo tudi pismeno odgovorili, je bilo naj obširniše: Kaj je po novi šolski postavi v oziru na sedanje šole in njih razmere težko za djansko izpeljevanje? — Dasiravno smo učitelji privajeni težav pri poduku, smo bili vendar tako maloserčni, da smo izrekli: Od 6. do izpolnjenega 14. leta šolo obiskovati se po čerki postava ne more izpeljati. Med drugim, kar je k temu povod dalo, je število šolarjev, ktero ima v osmih letih narasti. Ako se število šolarjev vsako leto le s 50. za šolo vgodnimi namnoži, kar je skoro po vseh farah, narase število šolarjev do 500. K temu številu naj se sedaj primerja razširjeni učni načert, sedanje šolske

izbe in en sam učitelj za podučevanje, kakšen bode li vspeh? Potem se je vpisala še prošnja do dotične c. k. gosposke, naj bi se blagovolilo sedaj že obstoječo učiteljevo plačo v denarju po davkarski poti pobirati, ker županijska pot je vendar predolga in z mnogimi grenkimi prikladami neprebavljiva.

Iz Šent-Jernej na Dolenskem. Sprejmi, dragi uč. „Tovarš“, tudi iz tega kraja pozdrav in nekaj verstic o šolstvu! Tu smo šolo pričeli 7. t. m., ktero so častiti gospod župnik oznanili. Prišlo je mnogo otrok in staršev v šolo, in potem je bila sv. maša. Šolska soba je prijazna pa majhna, in za kakih 50 do 60 učencev prostorna. Za šolo vgodnih otrok je leta 1859 — 128; l. 1860 — 110; l. 1861 — 140, l. 1862 — 107, l. 1863 — 145; l. 1864 pa 141; tako da bi jih moglo v teh letih v šolo hoditi 771 in to za enega učitelja. „Na zdravje!“ Marsikterikrat si učitelji z menoj vred želé, posebno na deželi, da bi le vsi otroci prišli v šolo, da bi ne bile prazne klopi —; tukaj si pa želim, da bi ne prišli vsi, ker ni prostora. Potreba je, da imajo učenci enega oddelka ali razreda vsi enake bukve berilne, pa pogosto se nahaja, da je v šoli ravno nasprotno. Visoko c. k. ministerstvo uka priporoča, naj se v šoli prvega oddelka serce učencev oživlja za Boga in vero, za cesarja in domovino, za resnico in pravico. K temu načinu naj služi Malo berilo. V drugem redu naj se učencem glava bistri, jasni razum in razsvetlo blage dušne moči, naj mladina svoj sveti poklic spozná, in pa namen toliko in takih božjih stvari po svetu. V izobraženje glave, pa tudi v obširnejemu zlahtnjenju serca naj služi: „Berilo in pogovorilo“. Pa ravno ministerstvo nam tako različna berila za revne učence pošilja, da ni moč edinosti ohraniti, ako hoče vsa berila med revne učence razdeliti.*) Kako težavno podučevanje je to, bo vsaki izkušen učitelj priterdil, ako dva učenca nimata enakih bukev. Najdel sem pet verstá abecednikov v šoli pri velikih in malih učencih.

Okrajni šolski svet mi je poslal dvojne abecednike iz stare ristkamre, in za Pervo berilo neko staro berilo, ki je že davnej iz boljših šol odpravljeno. Gosp. učitelji naj bi v okrajnem šolskem svetu vladi nasvetovali, da naj pošlje take abecednike, berila itd., ki jih sedajni čas rabimo, ne pa anno 1801. Berilne vaje je treba obdelovati, ker vsakemu je dobro znano, da samo čitati, ne pa se pogovarjati z učenci, bilo bi vodo žejnemu s sitom zajemati, okna zabijati in pa temo v šolo nositi. Ni pa mogoče pri toliko različnih berilih kaj spešnega storiti. Društvo „Šola“, v Idrji bode tudi rada pristopili k društvu „Šola“, kar je tudi kerški okraj. glavar gosp. grof Corinsky vsem učiteljem tega šolskega okraja priporočal. Bolje plačani učitelji bodo imeli veselje itd. do šole, kakor je verli g. učitelj Lapajne v knjižici „Kranjsko ljudsko solstvo“ tako izverstno popisal, ko pravi med drugim: Gojil bode učitelj torej zlasti rečne predmete. Učil bo sadjerejo, svilorejo, čebelorejo itd. Povsod bode zanesljivi svetovalec. Šola bode lepo vredjena, in reči se bode potem moglo: Dobre šole — srečni narod.

Janes Sajč.

Iz Ljubljane. V zadnji odborovi seji društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam ustanovili so se isti društveni opravniki, kakor so

*) Založništvo šolskih knjig (ne ministerstvo) pošilja take knjige, kakoršne si učitelji ali šolski oskerbniki naročajo. Vredn.

bili pretečeno leto, namreč: gosp. dr. A. Jare, prošt in c. k. deželni nadzornik je pervosednik, namestnik njegov pa A. Praprotnik, Mih. Putrč je blagajnik in Matej Močnik pa zapisovalec. Rešila se je tudi prošnja vdove Juhove, kateri se je določilo po §. 12. društvenih pravil pokojnine 80 gold. in šesterim otrokom vsakemu po 20 gold. podpornine, tedaj vkup 200 gold. na leto — res prav zdatna in lepa pomoč, brez katere bi bila zapuščena vdova dvakrat zapuščena. Učitelji, ki še niste zapisani v to koristno družbo in kateri ste ji dolžni, ne mudite se dalje, kajti ponuja se vam tu lepa prilika, skrbeti za boljšo prihodnost sebi in svojim zapuščenim.

— Predsednik učit. društva za Kranjsko dobil je od slavnega šolskega pervaka, to - le pismo:

Blagorodni gospod!

Vernivši se iz Moravskega, kjer sem več del počitnic bival, mi je še le zdaj mogoče, zahvaliti se za poslano diplomo kot častnega uda Vašega društva, ki je kakor lepo pisana tako tudi lepo izdelana.

Učitelji na Kranjskem, s kterimi sem bil mnogo let v najprijetniši dotiki, so se vedno z marljivostjo v službi in z vspešnim delovanjem odlikovali in so tudi v novejšem času vkljub nekterim vnanjim upljivom, po kterih se je v drugih krajih mnogo učiteljev zmotiti dalo, pravi cilj ljudske šole terdno pred očmi obdržali.

Zato si jaz v posebno čast štejem, da me je učit. društvo na Kranjskem za svojega častnega uda imenovalo. Naj društvo tudi v prihodnje vedno z dobrim uspehom dela; naj ima posebno njegovo prizadevanje, učiteljskemu stanu na Kranjskem primerno materialno stanje priboriti, srečni izid!

S to željo in s prošnjo, da bi me tudi v pokoju Vi blagorodni gospod, kakor tudi ostali častiti udje učiteljskega društva za Kranjsko v prijaznem spominu ohranili, sem s posebnim spoštovanjem Vaš

najvdaneji

Dr. France Močnik,
dež. šolski nadzornik.

V Gradcu 10. okt. 1871.

— V Zagrebu bode z novim letom izhajal nov šolski list pod imenom „Prosvjeta“, kterega bode izdaval in vredoval verli šolski in mladinski pisatelj g. Iv. Filipovič. Pervi list za poskušnjo je že na svetlem in piše:

„*Prosvjeta*“ će od nove godine počmav uredno izlaziti svake sriede na celom arku u ovom formatu, a svakoga mjeseca dodavat će joj se jedanput „*Vjestnik*“ na pō do celog arka. Ciena joj je na cielu godinu skupa s poštarinom za avstrijsko - ugarsku monarkiju 5 for., a za Srbiju 1 dukat, na pol godine polovicu toga; a za pripravnike svih hrvatskih, srbskih i slovenskih preparandija za 3 for. na cielu godinu, a 1 for. 50 novč. na pol godine. Za oglase raznih spisa, učila i natječaja plaća se osim 30 novč. pristojbine još po 5 novč. od petlinog poluredka. Predplata neka še šalje neposredno kužijari Lavoslava Hartmána u Zagrebu, a dopisi, knjige za recenzije i ine naručbine na uredništvo „*Prosvjete*“. Za pošiljanje predplate najjeftinije su i najsgodnije poštarske naputnice (Postanweisungen). Da se izbjegnú dosadne opomene i reklamacije, list će se osim bezplatnih exemplara u zamjenu i suradnikom slati samo onim, koji se predplate; zato molimo, da za vremena pošalju predplatu, koji ga držati misle.

Uredništvo „Prosvjete“.